

E. O.

"Automation and Social Progress", S. Lilley, London 1957; "Automation, Friend or Foe?", R. H. Macmillan, Cambridge 1956 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/4, 751-752

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

większych mostów wiszących, D. B. Steinmana. Książka poświęcona jest dziejom znanego wiszącego mostu brooklyńskiego w Nowym Jorku oraz biografii jego twórców, dwu konstruktorów niemieckiego pochodzenia: ojca John A. Roeblinga i syna Washington A. Roeblinga.

Budowa mostu brooklyńskiego trwała lat trzynaście, od 1870 do 1883 roku i obfitowała w dramatyczne wypadki i momenty. Autor nie tylko dał techniczną analizę tej budowy i innych mostów wznoszonych przez Roeblingów, lecz potrafił w żywy, interesujący sposób poprowadzić tok swego opowiadania.

E. O.

Dziesięć lat Politechniki Warszawskiej w Polsce Ludowej, redaktor książki: Henryk Smigielski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1956, s. 383.

Politechnika Wroclawska w okresie dziesięciolecia 1945—1955, redaktorzy odpowiedzialni: Tadeusz Broniewski, Igor Kisiel, Józef Kozuchowski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1957, s. 186.

Wydane — z dużym zresztą opóźnieniem — książki pamiątkowe Politechniki Warszawskiej i Wroclawskiej posiadają podobny układ. Część pierwsza książki zawiera ogólne charakterystyki rozwoju uczelni, dane liczbowe i osobowe, wspomnienia z trudnych dni ich organizacji w pierwszych miesiącach po wyzwoleniu. W części drugiej znajdujemy omówienie dorobku dydaktycznego i naukowego poszczególnych wydziałów szkoły.

Książki zawierają poważny materiał historyczny do dziejów naszego wyższego szkolnictwa technicznego. Posługiwanie się nimi w tym charakterze utrudnia jednak brak indeksów osobowych.

E. O.

S. Lilley, *Automation and Social Progress*. Lawrence and Wishart, London 1957, s. 224.

R. H. Macmillan, *Automation, Friend or Foe?* Cambridge University Press, Cambridge 1956, s. VIII+100.

Automatyzacja jest przedmiotem zainteresowania nie tylko techników, ale również ekonomistów i socjologów. Dwie książki, które ukazały się w Anglii na jej temat, omawiają w popularnej formie zarówno istotę techniczną automatyzacji procesów technologicznych, montażowych i biurowych, jak też zajmują się ekonomiczno-społecznymi skutkami coraz szybszego wprowadzania automatyzacji.

Obie książki mogą zainteresować również i historyka techniki, gdyż dają one przegląd osiągnięć technicznych, które uitorowały drogę automatyzacji, jak też historię rozwoju samej automatyzacji. Lilley cofa się przy tym do początków XIX wieku, kiedy to Maudslay, Brunel i Bentham wprowadzili masową produkcję zespołów o częściach wymiennych (urządzenia blokowe dla marynarki). Macmillan natomiast sięga do czasów jeszcze wcześniejszych — do pierwszych pomysłów maszyny parowej Papina z końca XVII wieku oraz do

regulatora Watta. Obaj autorzy, stojący zresztą na różnych pozycjach społecznych, widzą w nowoczesnej automatyzacji naturalne przedłużenie tej linii rozwojowej, po której posuwała się technika w okresie co najmniej ostatniego półwiecza.

E. O.

„Carinthia I“ (Geschichtliche und volkskundliche Beiträge zur Heimatkunde Kärntens). Rocznik 1955, Red. Gotbert Moro, Klagenfurt.

„Carinthia I“ to czasopismo regionalnie wydawane przez Towarzystwo Historyczne w Klagenfurcie (Celowiec). Większość artykułów zamieszczonych w piśmie dotyczy historii oraz organizacji życia kulturalnego regionu. W tomie z r. 1955 historyk nauki i techniki znajdzie kilka interesujących prac związanych z opóźnionym nieco przez wojnę obchodem 400 rocznicy śmierci Theophrasta Paracelsusa.

Pismo publikuje m.in. referaty wygłoszone na sesji naukowej poświęconej pamięci wielkiego uczonego Odrodzenia, która odbyła się w Villach w dniach 26-27 września 1953 r., w mieście, gdzie przez dłuższy czas żył i pracował ojciec uczonego, a on sam spędził swoją młodość. Cykl rozpraw rozpoczyna krótki artykuł G. Moro *Paracelsus-Tradition in Kärnten*. Następnie pismo publikuje artykuł W. Medwetha *Die Bombaste und Kärnten*, który omawia związki rodziny uczonego z Waryntią. Najcenniejsze są prace J. Betschara *Paracelsus. Sein lebendiges Bild in unserer Gegenwart* i K. Goldammera *Friedensidee und Toleranzgedanke bei Paracelsus*, zawierające najwięcej materiału o uczonym. Na końcu większości z wymienionych artykułów znajdują się bogate wykazy literatury.

Na specjalną uwagę w omawianym tomie zasługuje interesujący artykuł D. Brinkmanna *Das Perpetuum mobile, ein Sinnbild abendländischen Menschentums*. D. Brinkmann, autor pracy *Paracelsus und die Seele der modernen Technik* („Nowa Acta Paracelsica“ t. 2, Einsiedeln 1945) zajmuje się m. in. zainteresowaniami Paracelsusa problemem perpetuum mobile i w ten sposób artykuł ten stanowi całość z wyżej wymienionymi rozprawami.

Będąc jednak monografią pewnego wyodrębnionego zagadnienia artykuł wymaga oddzielnego omówienia. Próby wynalezienia perpetuum mobile są nadal jednym z interesujących dla historyka techniki problemów, bowiem prace nad wynalezieniem maszyny umożliwiły w przeszłości dokonanie wielu cennych dla dalszego rozwoju nauki odkryć. Poza tym próby skonstruowania maszyny dzięki swej atrakcyjności znacznie rozszerzyły w swoim czasie krąg ludzi zajmujących się problemami technicznymi.

W artykule Brinkmanna najbardziej wartościowa jest dla nas ta jego część, w której omawia on historię zagadnienia. Problematyczną wartość mają natomiast jego rozważania teoretyczne, w których zresztą autor nie konkretyzuje bliżej pojęcia „abendländischen Menschentums“ i wyraźnie przecenia rolę maszyny w rozwoju techniki. Jako konstruktorów perpetuum mobile autor wymienia poza Paracelsusem m.in. Villarda de Honnecourt, Pierre de Maricourt (Petrus Perigrinus) i Leonarda da Vinci (projekty maszyny zawarte w Kodeksie Arundelskim). Mówiąc o Leonardzie autor polemizuje z dość